

1978

ajja kiri 6

Toimetus ja talitus:

A J A K I R I

2661 Kingston Rd.
SCARBORO, Ont.
M1M 1M3 CANADA

Esindus Skandinaavias:

Enno Klaar
Grindsgatan 52, I
S - 116 57 STOCKHOLM
Tel. 08 - 42 45 59

(Aastatellimine: rkr. 50,
postgiro nr. 12 77 47-4
Stockholm.)

Esindus Austraalias:

Tiia Raudma
68 Albert St.
REVESBY, NSW 2212
Tel. 778069

(Aastatellimine: A\$ 9.-)

Nr. 6 (18) toimetanud:

Vello Salo (tegevtoimetaja,
tel. (416) 265 - 2458)

Vello Soots
Henno Sillaste
Heino Jõe
Käbi Lokk
Lembitu Ristsoo

Tiit Telmet (kujundus)
Tõnu Mägi (talitus)

Aastatellimine (6 numbrit): \$ 10.-
(Selles hinnas ka õhupostiga
saatmine ülemeremaadesse)

- 1 Keel ja meel
- 2 Keelevead! (Lugeja veerg)
- 5 Meelevead? (Toimetaja veerg)
- 6 Eesti keel 1978 / Vello Salo
- 8 Võrdlev keeleteadus
- 13 Maa rahva auto-genotsiid? / R.Taagepera
- 15 200 maakeelset nime
- 18 Luuletusi / Ilona Laaman
- 20 Tagasivaade ühele näitusele / P. Reets
- 23 Tampis tissid sinki / Vello Salo
- 24 Mida ütleks kõrvalseisja? / F. Sivers
- 26 „Käokiri“ / Endel Loo
- 28 Kaudu mu vaevakaskede / Rummo - Maimets
- 32 Rex Iudaeorum, Rex Estonum / White Joe
- 35 Braavo, Taavo!
- 36 Teateid: ETTK 78

Paljudel rahvastel on olemas oma õigekirjutuse (ehk ortograafia) sõnaraamat. Eestlased ületasid selle staadiumi juba 20-ndatel aastatel ja meil on nüüd hoopis rohkem: õigekeelsuse (kas ehk „ortoglossia“?) sõnaraamat, lühendatult ÕS. Õigemeelsuse sõnaraamatut meil seni veel pole – vist sellepärast, et tänini on kõik seda meie ainsat ÕS-i (Muuk-Rajamaa Väike (1974) ei paku ju mingit tõelist alternatiivi) üksmeelselt kasutanud.

Nüüd näib olevat toimunud tähtis pööre.

Tänavusel Tapa keelepäeval (vt. lk. 6jj) jagunesid keelemehed kahte leeri: ÕS-i kaitsjad ja ründajad, konservatiivid ja radiikaalid, vanad ja noored.

Ründavate „noorte vihaste meeste“ süüdistused olid rängad: viimase 60 aasta õigekeelsuslik peost-suhu elamine on loonud süsteemilageduse, kus isegi keeleõpetajad ei oska enam käänata-pöörata – jne jne. Põhjenduseks toodi selgeid fakte.

Rohkem kui nn. kitsaskohtade kindlakstegemine huvitab meid siin „keelemeelsuse“ küsimus: kuidas suhtuvad eestlased ise oma emakeele küsimustesse ja kuidas nad peaksid suhtuma?

„ÕS-i soovitusi võetakse kui kümmet käsku, endiselt püsib dogmaatiline normikumardamine ja mõtlemist halvav keelekramp,“ arvas Joel Sang; „Ei maksa nii kápuli olla kõige ees, mis on kuskil kirjas,“ ütles Henno Rajandi: „Seni kui me ei suuda midagi suuremat korda saata, kuni me ei suuda teaduslikult põhjendatud muudatusi läbi viia, võime siiski midagi teha: muuta oma suhtumist.“ (SV 11.11.78:5)

Toreda positiivse sihi seadis üles luuletaja Hando Runnel: „Näen, et keelest huvitatute ja keelega tegelejate seas on kaht tõugu rahvast: ühed saavad rõõmu keele tunnetamisest, teised aga keelega võitlemisest. Ühed tunnetavad ja naudivad keelt tolle enda seesmiste võlude pärast, nad laskuvad keelde kui sügavikku, elavad läbi selles avanevaid vaateid, kompavad selle kummalist kudet. Teised...“

Oleks tore, kui just nende esimeste vaim ja suhtumine keeleküsimustesse pääseks maksvusele – nii vanemate-õpetajate kui ka nooremate-õppijate hulgas! Niisugune uus „keelemeelsus“ võiks eestlastele tuua aasta, mis tõesti „ue“ nime väärt on.

Herman
Rajamaa

AK toimetaja lahke soovi kohaselt esitan alljärgnevas mõned keelelised seigad, mis allakirjutanule k.a. 3. numbris silma puutusid. Ilmsed trükivead – neid puutus silma kümme – on välja jäetud. Võimalik on, et esitatud märkmete hulgas leiduvad siiski ka mõned trükivead.

Lk. 1, 15. ja 22. rida (allpool 1/15 jne., toim.): *kasvõi* pro *kas või*.

1/2: *sinnani* – eesti keeles senini tundmatu sõnakuju. Nähtavasti on siin mõeldud *sinnamaani* või *selle ajani* (s.o. a. 1980).

2/2: *oldakse* pro *ollakse*.

3/1 & 6: *komentaaris*, *komentaare* pro *kommentaaris*, *kommentaare*.

6 alt: *21 aastane* pro *21-aastane*.

4 alt: *ülesse* pro *üles*.

4/3: *sel puhul* pro *sel puhul*.

2 alt: *võrdsusmärgi* pro *võrdusmärgi*

5/5: *hoiavad* pro *hoiuvad*.

5/9: *võib olla* pro *võib-olla*.

7 & 5 alt: *järjelikult* pro *järelikult*.

6 alt: *kasvõi* pro *kas või*; *teatris* pro *teatris*.

6/6: *Prantsusekeeles* pro *Prantsuse keeles*.

21: *võibolla* pro *võib-olla*.

4 alt: *põhjuseid* pro *põhjusi*.

7/13: *viljeletakse* pro *viljeldakse*.

20: *vähjakäiku* pro *vähikäiku*.

5 alt: *viljeleda* pro *viljelda*.

10/3 alt: *tegelenu*d pro *tegelnu*d.

11/13: *lõputiraadis* pro *lõpptiraadis*.

12/3: *silmähtav* pro *silmanähtav*.

9 & 27: *lõpu*poole pro *lõpu* poole.

7 alt: *pea* pro *peaaegu*.

13: alumises lõigus on kolm *võibolla*, ei ole selge, kas siin on mõeldud *võib-olla* või *võib olla*.

13/4: alt: *Teisest Maailmasõjast* pro *Teisest maailmasõjast*.

- 14/10: *lauleis* pro *laules*.
 15 & 16: *kasvõi* pro *kas või*.
- 15/10 alt: *jatkavad* pro *jätkavad*.
- 16/12: *jatkata* pro *jätkata*.
 13 alt: *jatkub* pro *jätkub*.
- 17/15 alt: *lõpuperioodi* pro *lõpp-perioodi*
- 18, keskel: (eesti, vene ja saksa) *keeltes* pro *keeles*.
 viimane rida: *ekslikusele* pro *ekslikkusele*.
- 19/9 alt: *säilunud* pro *säilinud*.
- 23/20: *annud* pro *andnud*.
- 24/16 alt: *kasvõi* pro *kas või*.
- 25/9 & 10: *Eesti släng* pro *eesti släng*.
- 27/10 alt: *ülesleida* pro *üles leida*.
- 29/4: *ettekujutada* pro *ette kujutada*.
- 30/7: *eelpoolnimetatud* pro *eespool nimetatud*.
- 31/16: *imigrantide* pro *immigrantide*.
- 32/2: *alaväärtuse-tunde* pro *alaväärsustunde*.
 5: *annud* pro *andnud*.
 4 & 7: (läti ja leedu) *keelte* pro *keele*.
- 35: neljas kohas *austraalia* pro *Austraalia*.

Nagu eespool esitatud märkmeist nähtub, ei ole neid terve numbri kohta kuigi palju — mõned neist on ka eelistatavamad —, aga neile vähestelegi tähelepanu juhtimine on vajalik. Hea eesti keele oskus kõnes ja kirjas on meie suurim aare.

KLENK-i loengute asjus (*AK* 5/78:33): kas neid peetakse selleks, et tõsta kuulajaskonna taset – või selleks, et pakkuda huvitavat ainet kuulajaskonna tasemel? See küsimus tuli arutusele juba aastaid tagasi mü-s, kuid näib, et ta on praeguseni vastamata.

R.L., Boca Raton, Florida.

Noored on huvitatud uuematest teemadest ja sellest, mis Eestis praegu juhtub, mitte nii väga minevikust. Aga vanad rahvakombed, näiteks pulmamängud jms on jällegi huvitavad. Minu arvates oli näiteks väga hea etnograafiline film *Veelinnu rahvas* Kultuuripäevadel 1978 New Yorgis.

K.R., Willimantic, Conn.

Noortele pakutavad teemad peaksid olema valitud noorte eneste eluprobleemidest, nii et neil oleks huvi neid arutada ja nad saaksid tulemustega oma elu rikastada. Näiteks kasvõi eesti jõulutoitude traditsiooniga.

J.R., Utica, New York.

Kas eesti noored pole mitte sama blaseerunud nagu Ameerika omad üldiselt, nii et neid ei saa enam mitte millegagi kultuuriüritustele meelitada?

T.O., Quebec, Que.

Ilo Maimetsa meloodia *Maarjaheina kõrrekesele* on väga sobiv. Leian, et meil on vaja niisuguseid uusi laule, sest noortel on nüüd oma muusika-tunne, mis erineb vanade omast. Sellepärast tuleks pakkuda just niisuguseid uusi laule, mida nad tunnevad omaks. Sama kehtib ka kunsti, kirjanduse ja luule kohta: uut tuleb teha ja tutvustada. Pidudel käimine üksi ei anna palju.

V.T., Don Mills, Ont.

Soovin *AK*-le edu: on positiivne, et ta ilmub – toob värsket, ajakohast, käsitleb aktuaalseid probleeme. Uueks aastaks soovin abi tehnilisel toimetamisel, nii et saaks korrapäraselt ilmuda!

A.T., Toronto, Ont.

Kõigepealt südamlük aitäh Herman Rajamaale vigadeparanduse eest! On hea, et keegi ka seda külge silmas peab ja arvustab, ka kui AK ei näe praegu põhjust oma „keelemeelsuse“ muutmiseks, mis sai esimeses numbris kirja pandud järgnevalt: „AK ei näe küll oma kutsumust eesti kirjakeele harimise alal, kuid ka keele risustamine ei paku talle erilist rõõmu. Põhiliselt kaastöö keelelise korrigeerimise vastu, ei kohku ta siiski suuremaid konarusi kohendamast.“

See ei tähenda sugugi, et AK-1 puuduks huvi keeleküsimumuste või oma keelelise taseme vastu. Kuna käesolev number ongi mingil määral „keelenumber“, piirdume siinkohal lühikeste märkustega. Lugejate kommentaarid on alati teretulnud!

H.R. loetleb 49 viga või parandusettepanekut. Nüüd juhtub, et tervenisti 23 neist on kirjutamisel sündinud või redigeerimisel kahe silma vahele jäänud vead, mida tavaliselt läbi ei lasta (näiteks *ollakse, põhjusi, viljelda, keeles, üles leida, alaväärsustunde*). Kuid peale nende leidub 26 juhtumit, mida me põhimõtteliselt ei paranda, näit. *kasvõi, sinnari, ülesse, sel puhul, võrdsusmärk, võibolla, vähjakäik, hoiavad eemale, tege lenud, silmähtav, lõputiraadis, lõpupoole, pea (peagi, peagu), Teisest Maailmasõjast, jätkama, lõpu perioodi, annud*. Oleme siin „Juhan Liivi usku“, kes ütles: „Ühesugusus surmab, elu on mitmekesisuses!“ Põhjendus võiks muidugi olla palju üksikasjalikum: *annud* poolt on Aavik ja Tauli jne. Kuid see viiks pikale.

Siinkohal peame küll lugejailt vabandust paluma trükivigade rohkuse pärast mõnes numbris. Kuna AK on „hobby-ajakiri“ (vt. 2/77:3), pole igakord kerge „korralikuks tegemiseks“ vajalikke tunde leida. Aastal 1978 on meil olnud raskusi ettenähtud ilmunisajast kinnipidamisega, millest ka kiirustamine ja vead. Loodame, et lugejad suhtuvad arusaavalt!

Vabandust peame paluma veel ühes teises asjas. Artikli *Kolm tallinlast „Tartus“* (AK 5/78:4) pealkirja monteerimisel langes kahjuks välja viide, millest selgub, et artikkel on pärit *Meie Elust* (23.11.78:7, autori loal; vrd. VE 28.11.78:5).

Lõpetagem täna erilise tänuga neile lugejaile, kes on toimetusele saatnud jõulu- ja uueaasta-soove. Ka toimetusele parimad soovid algavaks aastaks!

Vello
Salo

Tähistamaks seitsme aastakümne möödumist Tapal peetud tähtsast keelepäevast korraldati k.a. 19. oktoobril juubeli-keelepäev samas paigas. Näib, et tänavunegi keelepäev läheb eesti keele ajalukku tähtsa päevana, olguigi et juubeldamiseks ei jäänud Tapal sedakorda suuremat aega: emakeele uurimise ja korraldamise olukorda rünnati-kaitsti niisuguse ägedusega, et veidi liialdades võiks kõnelda „Tapa keeletaplusest”. („Keele tapapäev” see õnneks ei olnud!)

Tapal ei kerkinud esile uhiuusi vastuolusid: neist on kaua kõnelnud-kirjutatud ka laiemale publikule, kes tunneb elavat huvi emakeele vastu. Mainigem siinkohal kolme ülevaatlikku artiklit: Henno Rajandi ja Joel Sanga *Filoloogia suurus ja viletsus* (SV 23.6.78:3, 12), Mati Hindi *Keelekorralduse küsimärgid* (Looming 4 & 5/78:673-85 & 844-63), ja *Tapa keelepäev* (SV 11.11.78:4j; koo- piad saadaval AK toimetusest, koos saatekuludega \$ 2.-).

Ummik

Kuhu on jõudnud eesti keele uurimine ja korraldamine Issanda aastaks 1978? Suurde ummikusse, ütlevad „noored vihased mehed.” Vaadeldgem nende argumente pisut lähemalt.

Ühel hiljutisel keeleõpetajaile korraldet kursusel paluti 93 osavõtjat täita keeletest. Tulemust võib nimetada üllatavaks: testi julges ära anda ainult 53 ehk veidi üle poolte, vigadeta sai asjaga hakkama ainult ...kaks (vt. lähemalt KK 7/78:447). Kuna testiti *Õigekeelsussõnaraamatus* antud muutevormide tundmist, tõstatas tulemus küsimuse: kui meie õigekeelsuse-reeglid on nii keerulised, et ainult 2% keeleõpetajatest nendega hakkama saavad, kas pole me jõudnud üsna täbara olukorrani?

Sellega ühenduses tekib muidki eesti keele õppijaile – ja küllap ka keele enese tulevikule – elulisi küsimusi. Praegu kulutatakse eesti koolides (ka Välis-Eestis!) tohutu hulk aega õigekirjutuse-reeglite tuupimiseks. Kas see ei tee keeleõpetust ebapopulaarseks? Miks mitte tuupimistundide arvu kärpida ja õppeaega kasutada kaunima-kasulikuma õppimiseks? Ja kui nii: mis see parem-kenam oleks?

„Noored vihased mehed” ütlevad meile, et tulevikku puutuvaid küsimusi ei saa vastata enne kui minevik-olevik selged. Ja seda nad ei ole.

Mida tehtud

Mitmesugustel põhjustel on eesti keele uurimine teaduslikul tasemel tänini väga ülekaalukalt leksikoloogiline ja ajaloolise kallakuga. Tööjõu jagunemine praegu on ligikaudu 1:5 grammatika uurimise kahjuks või veelgi halvem.

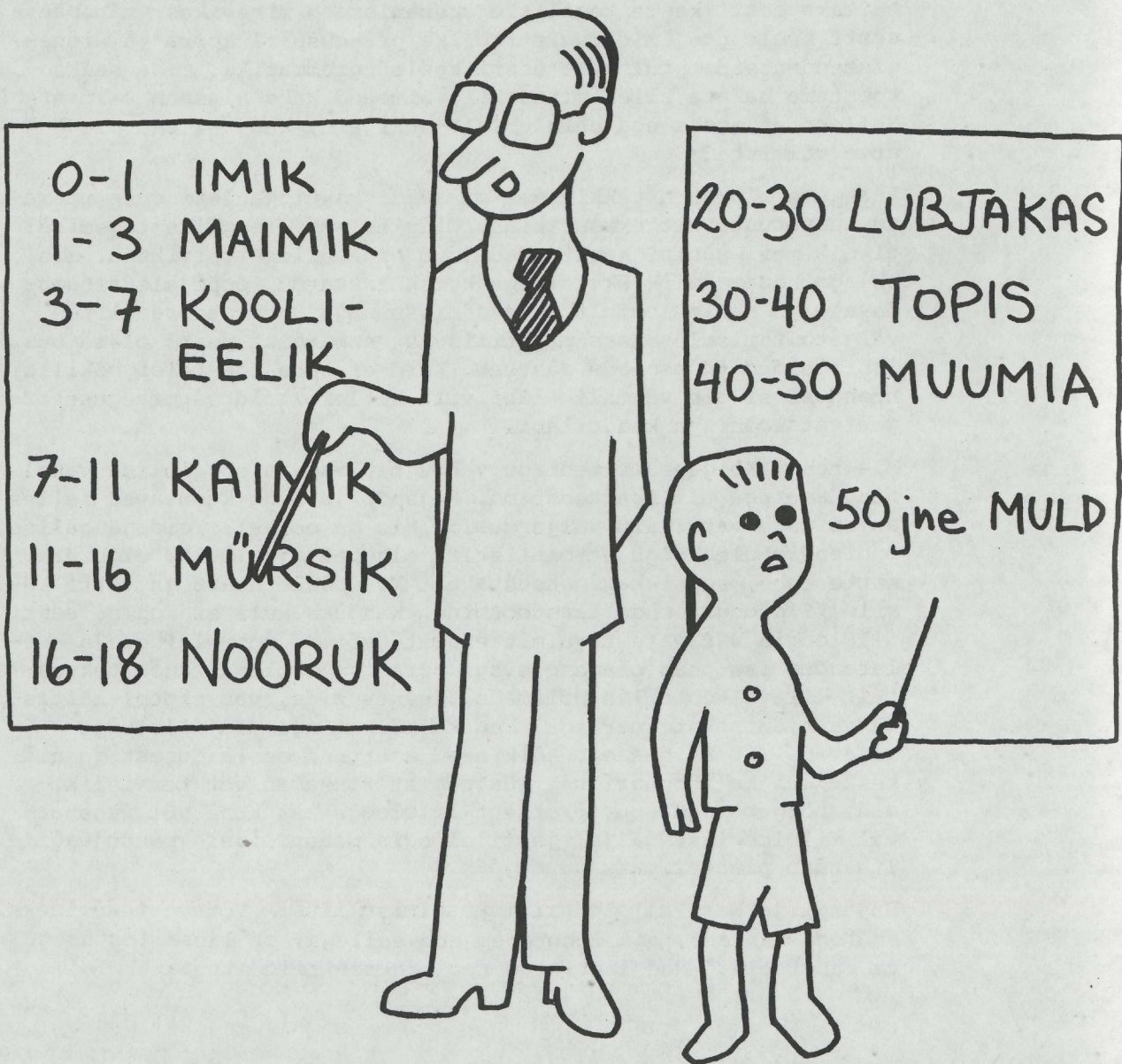
Ometi vajaksime kõigepealt kolme grammatikat: ajaloolist, mis näitaks eesti keele tegelikku arenemisteed minevikus; tänapäeva eesti keele oma, mis registreeriks praeguse olukorra ja arenemistendentsid; „tuleviku eesti keele“ grammatika, mida saaks koostama hakata alles siis, kui esimesed kaks alusena valmis. Selleks vajataks aga hulk eriala-uurijaid, keda ei saa üleõõ ette valmistada.

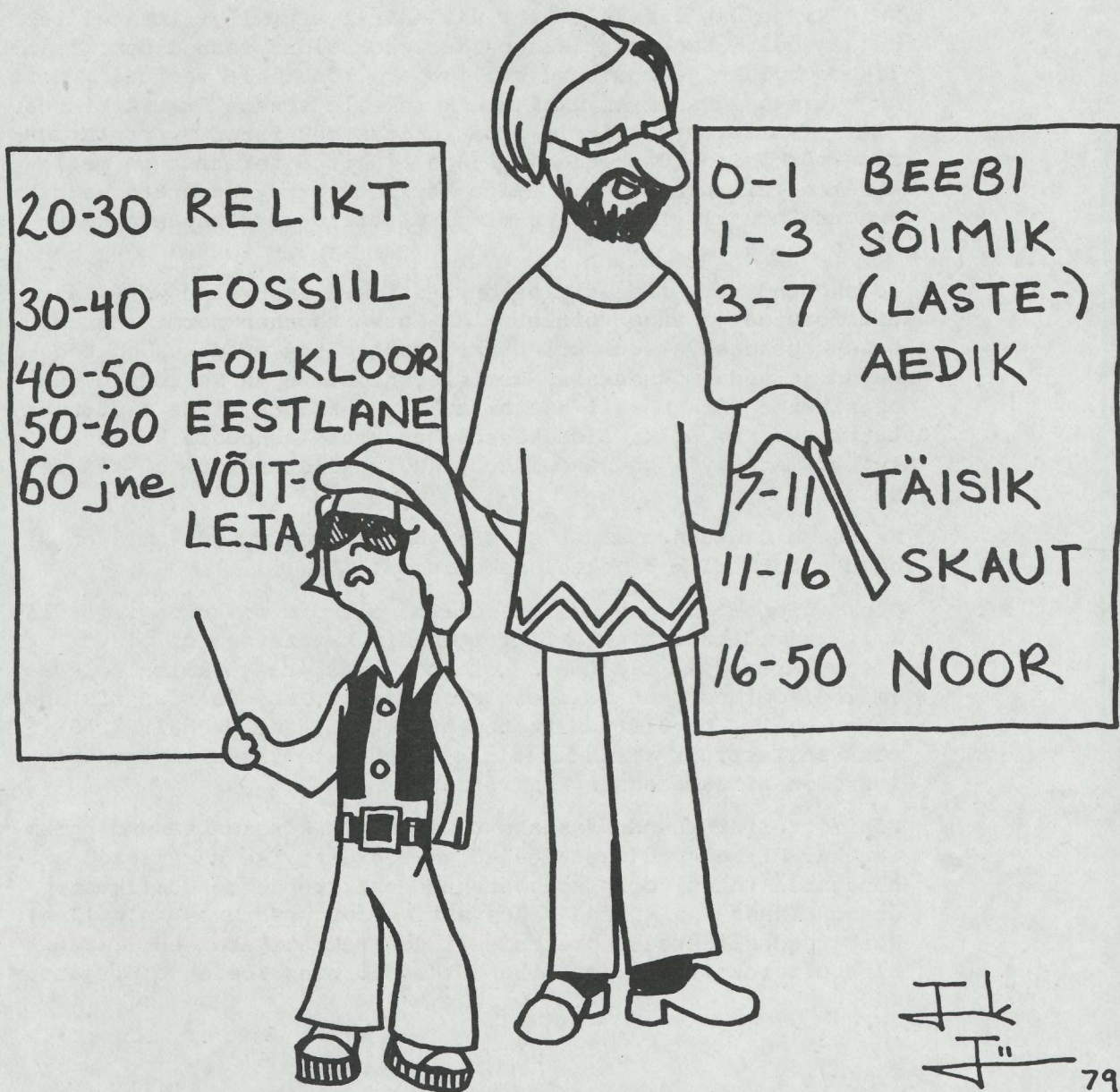
Praeguse olukorra tekkimises on süüdi ka üldkeeleteaduse uuemate saavutuste mittekasutamine: õigekeelsuse-reeglite tegemisel ei ole meil tänini keelt vaadeldud orgaanilise tervikuna, mis on aga hädavajalik üksteisega kooskõlastatud, õppijale arusaadavate ja keele loomuliku arenemissuunaga ühtuvate reeglite väljatöötamisel. Üheks praktiliseks eesmärgiks peaks olema uus, läbimõeldud tüüpsõnade süsteem. Kuid ei seda ega teisi pakilisi uuendusi ei ole võimalik läbi viia keelekorralduse praeguse organisatsiooni ja kaadri abil.

Mida teha?

Mis teha? Kõigepealt tehtagu vahet olulise ja ebaolulise vahel ning asutagu olulist teostama. Rajandi ja Sang kasutavad selles asjas üsna värvikaid väljendusi: „Mis on moraal? Teisejärguline pudipadi tuleb olgu et osaliselt, olgu et ajutiselt, olgu et mitte kohe, aga ikkagi otsustavalt kuu peale saata ja võtta käsile filoloogia enda taastootmine. Kahjuks küll ei kohise eesti filoloogia väravate taga mitte eriti võimas noor laine. Ja keeleteadus ise peab olemasolevagi pärast võistleva lausa uskumatu kireva kontorite, firmade, agentuuride, vabrikute, käitiste ja teenistuste parvega, kes ka kõik tingimata filolooge vajavad. ... Et peaaegu kõik need asutused on teadusest ja nii kesk- kui ka kõrghariduse süsteemist rikkamad või tervislikumad, nõrgub väga suur protsent filolooge kas kohe või vähehaaval filoloogiast välja, ja filoloogia plaanilisele puudujäägile lisandub planeerimata puudujääk.“

Rajandi ja Sang ei ole eriti pessimistlikud: „Võtame teadmiseks, et lugu on sant, aga lohutagem end sellega, et lausa lootusetu ta ka ei ole.“ Nad loetlevad rea konkreetseid ettepanekuid,

mis peaksid olema teostatavad suuremate pingutusteta praeguseski olukorras. Kuid lõpuks mõnavad nad: „Pingutavam on hoiakute muutmine, aegunud mõõdupuude väljavahetamine.”

Hoiak

Missugused on need praeguste keelemeeste hoiakud-mõõdupuud?

Neid kirjeldab ilmekalt Hint ülalmainit artikli viimastel lehekülgedel. „Kogu maailmas on keelekorraldus võtnud demokraatlikuma hoiaku ja muutunud sallivamaks kõnekeele vastu. ... Meil on suureks edusammuks üksikute kõnekeele sõnade äratrükkimine ÕS-is (kui ettevaatlikult, seda näitab ehk isegi *viieteistaastase* märkimine kõnekeelseks). Aga trükitud tekstist on meil kõnekeel nii põhjalikult välja korrigeeritud, et praeguse kirjanduse põhjal ei saa teha mingeid järeldusi tänapäeva kõnekeele kohta. ...

Kodukootud teoretiseerimine on eesti keelekorralduses visa traditsiooniga ja väga võitlev. ... Harva taganeb normimine oma seisukohtadest, isegi kui normimispõhimõtte vildakus on tõestatud ja seda mõõndakse. Normimispõhimõtete ja meetodite kaasaajastamine põrkab meil ületamatult nn. seisukohtade üldtunnustatuse vastu. Kõik, mida käesolevas artiklis püüti kummutada kui võimatut või põhjendamatu, kuulub üldtunnustatud tõdede valda.

Kes seda üldtunnustatust siis jagab? Mitmesugused komisjonid, nagu vabariiklik õigekeelsuskomisjon, ...

Oleks ülekohtune arvata, et selline olukord on kuidagi teadlikult kujundatud. Kindlasti vastupidi, kavatsused on olnud kõige paremad. ... Ja ometi võib pea igas praegu käibel olevas emakeeleõpikus osatada skandaalseid vigu, mis on vead mistahes seisukohalt, ka üldtunnustatud kivististe seisukohalt, rääkimata sellest, et põhimõtteliste uuenduste sisseviimine õpikusse on niisama hästi kui võimatu. ...

Põhimõttelisi uuendusi saaks tuua ainult kõrgema tasandi grammatika. Mitmel põhjusel (eelkõige teoreetilise uurimistöe alahindamise tõttu) pole asja saanud eesti keele teaduslikust grammatikast (ja ei saa nähtavasti ka ettenähtavas tulevikus). Kõik teaduslikkusele pretendeerivad grammatikakatsed (Tartu Ülikooli rotaprintgrammatika katkendid ning Keele ja Kirjandu-

se Instituudi lihtlausesüntaks) on kõige vanameelsema üldtunnustatuse põhjalikumad ja korrektsemad avaldised. Uuendusmõte on ka nendest juba eos pagendatud. ...

Välja-
vaated

Nii see jääbki, kuni ei mõisteta, et tõeline grammatika ei saa vältida seoseid üldkeeleteadusse ning et tõeline keelekorraldus ei ole ainult *Sprachpflege* ja *культура речи* kitsas puhtpraktitsistlik kapsel. Mingi iseseisev, teoreetilisest keeleteadusest sõltumatu keelekorraldusteooria ei ole võimalik, ta ei ole eluvõimeline, sest ta ei näe keelekorralduse probleeme õiges perspektiivis ja õiges mastaabis. Ainult seos päriskeeleteadusega loob kindla pinna ka kõige konkreetsemale keelekorraldusele ja õigekeelsusele nagu ka grammatika mõistmisele."

Kool

Hint on niisiis meie keelekorralduse tuleviku suhtes üsna pessimistlik. Seda on praeguse keeleõpetamise asjus teatud mõttes ka Mart Mäger artiklis *Keeleõpetajate kiituseks* (*Looming* 8/78: 1395j): „Keskkool annab teaduslikud alusteadmised kõikides ainetes, välja arvatud keel. Lõpetaja jääb ilma piisavast praktilisest keeleoskusest, mida vajab iga ametnik, autojuht, brigadir või muu töö mees. Eluks vajaliku keeleoskuse taset ning eri tarbestiilide valdamise kunsti ei saa omandada alg- ja keskastmes, ehkki seal õpetusega algust tehakse. ...

Emakeeleõpetuse eri osi integreerivaks kursuseks keskkooli lõpuklassides võiks olla stilistika, kui mõista seda õpetusena otstarbekast, loogilisest ja ilmekast väljendusoskusest kõnes ning kirjas. Valgustagu see kursus ka kirjandusliku keelekasutuse aluseid. Olgu see hoonele katus, mille arhitekt on unustanud projekteerimata.

Ent esialgu on see paljas mõte, soovitus, tõenäoliselt unistus, mille üks õpetaja oma lehes juba kuulutas täitumatuks. Esialgu on emakeele tarvis keskkoolis ette nähtud üks seitsmendik teistele keeltele antud tundide arvust: IX klassis 2 nädalatundi, X klassis – 1, XI klassis – ei ühtegi."

Üllataval kombel lõpetab Mäger optimistlikult: „Kuidas kiita õpetajaid, kes kõigest hoolimata on koolitanud siiski sisukalt, väljendusrikkalt ja veatult kirjutavaid õpilasi! Mõnest õpilasest on isegi kirjamees saanud."

Usaldust!

Neid viimaseid ridu võime muutmatul kujul tarvitada ka meie Välis-Eesti keeleõpetajaist rääkides. Kuid kindlasti on meil ka eelnevast mõndagi õppida. Eestlaste „dogmaatiline normikumardamine ja mõtlemist halvav keelekramp" (Sang) ei ole hiljutine nähtus: meie vanem põlvkond on seda kodumaalt kaasa toonud ning meie täienduskoolides ei ole see hoiak vähe paha teinud.

Kas ei oleks õigem suur osa „õigete vormide" tuupimisele määratud ajast pühendada hoopis vanasõnade ja kõnekäändude, luuletuste ja populaarsete uuemate laulude, anekdootide ja lühijuttude selgitamisele? Võiks juhtuda, et aine huvitavus aitab paremini ära õppida ka nood raskemad muitevormid.

Eesti keele teadusliku harimise tasemel saavad kaasa aidata ainult üksikud väliseesti teadlased (siinkohalgi ei saa jätta mainimata Valter Tauli a. 1968 kahes keeles korraga ilmunud teost *Keelekorralduse alused / Introduction to a theory of language planning*). Kuid tasakaaluka keelemeelsuse omandamisel on meil ehk Kodu-Eestiga võrreldes eeliseidki. Pole ju keelemured ainult eestlaste mured.

Viivituse tõttu käesoleva trükkitoimetamisel võime viidata artiklile *The State of the Language, 1978 (Time, 1.1.79:26)*. Kogu see inglise keele praegusele seisukorrale pühendatud lühivaatlus on mitmeti õpetlik meilegi. Uutes sõnades, mida puristid ei sallinud, näeb autor (Stefan Kanfer) keele edasielamist, paigalseismist aga surma tundemärke. Inglise keel on absorbeerinud suure hulga elemente teistest keeltest. Seda on teinud ka eesti keel minevikus – miks mitte nüüdki? Nii mõnigi uus anglism, svedism või germanism, mida me praegu väliseesti noortele ette heidame, võib meil koduneda.

Kindlasti võivad aga kõik eestlased rakendada neid ridu Rajandi ja Sanga artiklist: „Usaldagem oma emakeelt natuke rohkem, iseennast aga alalisest pealepassimisest kurnatud järelevaatajatena pisut vähem. Eesti keel on tegelikkuses küllalt ladsalt funktsioneeriv süsteem, mis ei lähe jalamaid hukka, niipea kui selja pöörame."

Rein
Taage-
pera

Möödunud sajandi jooksul asendasid „indiaanlasi“ valdavas osas Põhja-Ameerikast „ameeriklased“. Tehnoloogiliselt lihtne kultuur suruti nurka keerulisema poolt. Et uus kultuur indiaanlasi meeles pidas ja romantiseeriski, pole imeks panna. *Hiawatha* oli siiski kaugelt rohkem ülevõtjate hauakiviks olematusse-surutute kalmule kui sillaks kahe kultuuri vahel. Rahvamõrva-süütunde leevendamine kummardusega. Midagi soome-ugri ürgsete karupeiede laadset.

Ega mees karu tapnud: seda tegi ju nuga. Mees on hoopis sõber, kes teeb surnu auks suure peo (kus süüakse karu liha — aga seda aspekti pole inimesel mõtet esile tuua, kui juba karu isegi seda ei tee). Indiaanlase surus välja tehnoloogia. Ameeriklane aga on sõber, kes paneb ta koguni koos pühvliga 5-sendisele mündile.

Ent punanaha-peied on nii vana tuntud asi, et pole mõtet pike-malt pajatadagi. Põnevam on, et Paul Reets on avastanud uue samalaadse nähte ka Soome lahe lõunakaldal — nimelt „maa rahva“ manalasse-saat „eestlaste“ poolt (AK 1/78:24-28). Vaatamata mitmeti olulisele seigale, et maa rahva ja eestlaste sugulus-sidemed olid ulatuslikumad põhja-ameerika Pocahontase-romanssi-dest, ei puudu Reetsi vaatevinklil oma intellektuaalne võlu.

Tees, et Kreutzwald eksliku pessimismiga arvas end kirjutavat *Kalevipoja* näol eesti rahva hauakirja, saaks nüüd hoopis vastu-pidise suuna: üks esimesi eestlasi kirjutas täppimineva opti-mismiga hauakirja maa rahvale (liitsõnaline *maarahvas* vastandi-na *linnarahvale* on küll vist hilisem looming). Ikka Hiawatha-laadse pretensiooniga matkida minevikurahvast, ent tegelikult lähenedes asjaletulevikurahva seisukohast.

Et eestlased oma uue keele maa rahva oma alusel rajasid on siis vaid väike kokkusattuvus, umbes nagu see, et bulgaarlased oma türgi- või ugri-pärase keele asemel hiljem rajanesid alistatud slaavi keelele. Seda muidugi ainult kui vaadata nüüdseid bul-gaarlasi kui türgi (või ugri) rahvast, kel juhtub olema slaavi keel (ja palju muud selle juurde käivat). Teine vaateviis on, et bulgaarlased on slaavi rahvas, kel juhtub olema türgi/ugri nimi. Ja et eestlased on ikkagi maa rahvas, kel on germaanlaste poolt antud nimi. (Nüüd on vesi juba nii segane, et parem

vaikselt mööda sõuda gallialastest, kes kannavad germaani frankide nime ja räägivad roomlaste keelt.) Aga nii lihtne see ka ei ole.

Ei saa mööda seigast, et võimsama tehnoloogia (kultuuriline tehnoloogia kaasa arvatud) kaelavalgumine võõrsilt asetab iga rahva valusa dilemma ette: kas langeda totaalse genotsiidi ohvriks väljast, või sooritada ulatuslik kultuuriline autogenotsiid, hüljates suure osa iseendast säilitamiseks mõningaid riismeid? Säilitatavaks riismeks valisid iirlased usu, aafrikalased pelgalt tõu, ja maa rahvas keele. Kalifornia tsikaanod aga viskasid keelelise super-uperpalli ja hakkasid säilitama hispaania keelt, millist nende indiaani vanavanemad tihti-peale veel ei osanudki!

Tammsaare (kes teda nüüd Issanda aastal 1978 mainimata tohiks jätta?) kirjeldas samuti vist ükskord üht meest, kes oma eesti isamaalisuse sihina nägi seda, et eesti poisid saaksid saksa keele nii põhjalikult omaks võtta, et ükski pagana saks ei suudaks enam eestlast sakslasest eraldada ja tema suhtes „diskrimineerivalt“ käituda. Sel teel on rahvad tihti üheõiguslust taotlenud ja saavutanud.

Ent ükskõik, kelle keel on antud hetkel tunnetet omana — see tunnetus on hetke psühholoogiline tõik. Samuti on tõigaks vajadus juuri otsida. Ja juurteotsing kulgeb enamasti keele-rada kaudu, nii kaugele tagasi kui keel veel on vähegi mõistev. Ameeriklasil (tõust ja taustast hoolimata) inglise odaraputajani. Eesti rahval maa rahvani. Seda enam, kui side on vahepeal katkenud.

Jannsen võis regivärsilist „aiduraidutamist“ põlata, see tähendab: häbeneda. Laps, kes pole eales kuulnud vanaeitesid leelutamas, ei tea seda ka enam häbeneda. Aga vara-eestlaste ersatslik „Oi laa-li-laa-li-lallallaa, õitse-ja-haljenda-eestlaste-maa“ mõjus vähemalt ühele taolisele viie-aastasele (keda hästi tunnen) lasteaiaski liiga primitiivsena. Ime siis, et regivärss reaktsioonina taas elustub, ja samuti mõndagi muud maa rahvale kuulunut. Osana laiemast kultuurisupist.

Võlts, paatoslik, aktuslik? Kindlasti, esimeses lähendis. Ometi on see anakronistlik „aiduraidutamise“ taasilming „vale-rii-pumpummitamise“ kõrvale nii loomulik osa eestluse praeguses arengujärgus, et selle ratsionaalne luutmine (= välistamine) oleks topelt-võlts. On nii paratamatult loomulik, et eestluse part föönikslikult kerkib maa rahva munast ja praaksub karupeielikult:

Munakene, andeks anna
(ja Ain Kaalep kah!),
et su koksisin ma maha...
Aga munake, saa aru:
tõesti ma ei tahtnud paha!

200 MAAKEELSET NIME

See kirjutis on toimetusele saadetud avaldamiseks Eestist. Autorite kirjaviis on muutmata.

Viimasel ajal on ilmnend eestlaste nimepruugis suund omapäratsemisele ja võõrapärasusele iga hinna eest. Nii on võimalik kohata lapsi, kel nimeks Cerli-Mark, Gerle, Garmen, Daniel, Jury jms. On muidugi selge, et see ei tee meile au ega näita kuigi kõrgel olevana meie lugupidamist esivanemate vastu.

On aga siiski veelgi lapsevanemaid, kes paneksid heameelega lapsele maakeelse nime. Seda on võimalik teha kolmel viisil. Esiteks: panna nimi vanast kristlikust talupojanimestust – Juhan, Jaan, Epp, Kai jne. Teiseks: kasutada 20. saj. uudistuletisi nagu Urmas, Sirje, Ulvi. Ja kolmandaks: kasutada vanu kristluse-eelseid nimi. Viimast on raske teha, sest neid pole yheskoos ja yldarusaadavas kirjaviisis kyllalt avaldet. Järgnev ongi mõeldud väikeseks, ehkki nõrgaks abiks kasutamal neid vanu nimi.

Enamus siinseist nimist on tõepoolest pärit mitmesuguseist yrikuist. Osa on tuletet samal põhimõtteil nagu seda tegid muistsed kadunukesed. Muidugi on kõrvale jäänd ilmsed hyydni-med ja need, mis eivad vasta kaasajame maitsele.

Vahet pole siin tehtud mehe ja naisenimede vahel. Kindlat vahet siin muiste polnudki ning ei tingi seda vahetegemist ka keeleme omapära. Siiski on ju selge, et tavakohaselt on näiteks Lembit mees ja Lembi naine. Vahetegemine jäägugi igayhe enda teha ja maitse otsustada.*

Sulgudes on antud omastava käände lõpud neil nimil, mil omastav ja nimetav kääne erinevad.

Aare	Hänilane (-se)	Koskel (Koskla)
Agu (Ao)	Härm (-a)	Kotkas (Kotka)
Ahas (Ahta, III v)	Hytsi	Kudres (-e)
Ahke	Ihaldu	Kuir (-u)
Ahm (-a)	Ihan (-a)	Kuld (Kulla)
Aht (Ahi)	Ihes (-e)	Kuller (-i)
Ahun (-a)	Ilm (-a)	Kõiv (-u)
Air (-u)	Ilo	Kõla
Alk (Algi)	Ilves (-e)	Kõu (-e)
Alo	Iko	Käblik (-u)
Armas (Armsa)	Imme	Käre (-da)
Arp (Arva)	Iva	Kärg (Kärje)
Atko	Ivo	Kärmas (Kärma)
Aul (-i)	Kaaren (Kaarna)	Kärp (Kärbi)
Ebe (-me)	Kahru	Laas (Laane)
Eha	Kail (-u)	Laine
Ehe (Ehte)	Kalev (-i)	Lall (-i)
Elo	Kalju	Land (Lannu)
Ere (-da)	Kalmus (-e)	Laul (-u)
Haigur (Haigru)	Kalli	Leebe (III v.)
Haljas (Halja)	Kallis (Kalli, III v.)	Leedu
Haugas (Hauka)	Kari (om. Kari)	Leek (Leegi)
Hele (-da)	Kaur (-i)	Leelo
Heli	Kessu	Lehis (-e)
Helm (-e)	Kirgas (Kirka)	Leht (Lehe)
Helves (Helbe)	Kiur (-u)	Leil (-i)
Hiis (Hiie)	Kivi	Lembi
Himot (-u)	Kobras (Kopra)	Lembit (-u)
Hong (-a)	Koit (Koidu)	Lemming (-u)
Huik (Huiga)	Kold (Kolla)	Liiv (-a)
Hõbe (-da)	Kosk (Kose)	Lill (-e)

* Liitsõnalisni nimi võib moodustada muidugi palju enam kui lisas antud, kusjuures enamkasutatavad järelosad on *-meel* ja *-lomb*, aga ka paljud teised.

Loit (Loidu)	Ruuge	Vanne (Vande)
Loits (-u)	Rähn (-i)	Vapper (Vapra)
Luule	Rääk (Räägu)	Vares (-e)
Lõo	Sale (-da)	Varmas (Varma)
Lõuna	Salm (-e)	Vask (Vase)
Maasikas (Maasika)	Salme	Vello
Maidel (Maidla)	Sisask (-i)	Vesse
Mari (Marja)	Sulev (-i)	Vihatsu
Mart (Mardu)	Suvi	Viher (-a)
Maru	Sõstar (Sõstra)	Vihur (-i)
Meel (-e)	Säde (-me)	Viidik (-a)
Meeli	Sära	Viires (-e)
Meeme	Sygys (-e)	Viit (Viida)
Mehine (-se)	Tali	Vili (Vilja)
Meigas (Meika)	Tart (Tardu)	Virve
Meri	Tarvas (Tarva, III v.)	Võim (-u)
Mesi (Mee, os. Mett)	Tasu	Võtteli
Mets (-a)	Teder (Tedre)	Väin (-a)
Mõte (Mõtte)	Teras (-e)	Värvo
Niglas (Nikla, III v)	Tiiu	Västrik (-u)
Niin (-e)	Tirk (Tirgu)	Õis (Õie)
Nisu	Toom (-e)	Õö
Oder (Odra)	Tugev (-a)	Ylane (-se)
Oja	Tuglas (Tukla, III v.)	Ylo
Orav (-a)	Tui	<i>L I S A :</i>
Org (Oru)	Tuisk (Tuisu)	<i>liitsõnalised nimed.</i>
Osm (-i)	Tuul (-e)	Aulemb (-lemme)
Ott (Ote)	Tuur (-a)	Hootõiv (-u)
Pahk (Paha)	Tõiv (-u)	Igavald (-valla)
Pait (-a)	Tõlv (-a)	Ikelemb (-lemme)
Pihel (Pihla)	Tõmmu	Ikemeel (-e)
Päev (-a)	Tõnn (-i)	Ilmalemb (-lemme)
Päike (Päikse)	Tõrvas (-e)	Kaivupäev (-a)
Pärn (-a)	Täht (Tähe)	Kaugemeel (-e)
Pääsu	Udras (-e)	Kõigemeel (-e)
Pyy	Udres (-e)	Manivald (-valla)
Rahe	Uibu	Rahuleid (-leiu)
Raju	Uljas (Ulja, III v.)	Tõeleid (-leiu)
Raud (Raua)	Uku	Unipäev (-a)
Rusk (-e)	Urb (Urve)	Veelemb (-lemme)
	Usk (Usu)	Villilemb (-lemme)
	Vaige (III v.)	
	Vaher (Vahtra)	

Ilona

N e e g e r

Laaman

Kui ma ütlen „valge”
ta ütleb: how nice for you

Kui ma ütlen „must”
ta ütleb: we shall overcome

Kui ma ütlen
„sini - must - valge”
ta ütleb kahetsedes:
kui raske olla nõnda kirju

Minu kohad

See koht

Liivi juures

kus ma nutsin

see koht

metsas

kus metsavend metsistus

see koht

ajaloos

kus vabadus suri

see koht

Liivi juures

kus Liiv naeratas

see koht

ajaloos

kus metsavend nuttis

see koht

metsas

kus vabadus metsistus

see koht

ajaloos

kus Liiv suri

ja jäi elama

on minu kohad

mu päriskohad

Paul
Reets

Mõned näitused jäävad nagu alaliselt püsima. Muidugi ei jää, ainult tundub nii olema, aga sellest on küllalt. Sedasi on lood kunstinäitusega Eesti Kultuuripäevadel New Yorgis 1978. Esitatud olid kahe kunstniku tööd: Epp Ojamaa ja Karin Teksal. Esimesena nimetatu tööd on üldiselt teada, teine on peaaegu et uustulnuk Eesti Maja kunstinäituste areenil. Muutunud aegades on see iseenesest väärt areen oma elavusest mitmeti kaotanud, seekordne näitus oli nagu kaotuste tasategemine muutunud aegade kiuste.

Epp Ojamaa maale ja graafikat on Eesti Maja näituste saalis üsnagi järjekindlalt näha olnud, nii eraldi näitustena kui ka ühiselt näitamistega koos. Tema kujunemise teekond on selge, selle sõna tõsisel mõttes selge. Selles on oma järjekindlus, milline ei ole olnud nii üliväga radikaalne ega ka kõikuv, pigemini alalhoidev, kusjuures kord võidetud eelist edasi ja jällegi edasi kujutatakse. Ühe sõnaga: variatsioon antud teemal, kusjuures variatsioon on tähtsam tegur kui teema, järgmisel vägagi lihtsana näival põhjusel: uuendumine.

Iseenesest variatsioon võiks ja isegi võib leppida ning piirduda ainult kordamisega, mõnikord huvitavalt, teinekord igavalt, korrates teemat, motiivi, ainet ja kõike, mis sellega ühenduses. Ka see oleks hea ja samavõrra õige. Uuendumine on aga teistmoodi nähtus, kus variatsioon antud teemal saab nagu uueksja sealt edasi ja jälle edasi varieerides. Siis ilmneb, et teema kui võimalik sisu on asetatud ja ka saanud niinimetatud vormiprobleemiks. Märkamatu, aga mitte vähema tähenduse-tähtsusega on kerkinud tulipunkti küsimus: kuidas? Kunstides tähendab see seda, et kujundamine võtab üle ja enda kanda kujutatatu tähenduse. Veelgi lihtsamalt öeldult: tähendus küll jääb, aga taandub vormina kujundamise primaarsuse ees.

See kõik kõlab nii kole-koledalt teoreetilisena, aga kuidas seda teistmoodi ütelda? See on alles küsimus – mitte ainult siin ja ühe näituse puhul, vaid kunstis ja kunstides üldse, ning sellega tuleb külmalt leppida. Lisada tuleks seda, et ilma kunstita ei ole teooriat ja ainult teooriaga kunsti ei pruugi ollagi.

Kasulikum ja tulusam on vaadata, meenutades seda näitust, et kui palju ja kui suurelt seal oli neid maale ja graafikat.

Tagasivaates on (ja siis oli): terve sein. Ehk, nagu öeldakse: seinatäis. Ometi ei olnud see seinatäis kirev, veel vähem koormav ega vähemalgi määral ülepakkuv. Oli nii, et sein oli täis ja see tundus õige olema. Kuigi ka see asjaolu ei tulnud ei tea mis uudisena, sest algusest peale on Epp Ojamaa oma maalides kaldunud suurema formaadi poole. Sellel näitusel aga veelgi ilmsemalt ja nii, et mida suuremalt, seda parem.

Õieti öelda tuleks temale anda maalimiseks ja täitmiseks viie kilomeetri pikkune sein. Ka kümnene ei kohutaks teda, ilma et nurjumist karta oleks. Muidugi ei käi see tema vähemamõõduliste tööde arvel, kuid suured ja veel suuremad on lihtsalt võimsad.

Kunstides on võimas see, mis omab monumentaalsuse eeldused. Mitte ainult mõõtmed ei anna monumentaalsust, vaid see, et suurema ulatusega on arvestatud suurema kandmise nõuet. Iseenesest ja eraldi võttes selline eeldus monumentaalsusele ei pruugi olla väärtusena eeliseks, tulemusena siiski on ja seda tuleb juba hinnata.

Kas tegija on sellest teadlik? Ei pruugi olla. Kuid ehk siiski ja hoopis teisiti, sest sellele näitusele eelnevad maalid on omanud erinevat laadi alakirju ehk nimetusi. Ka need olid õiged, isegi väga õiged oma püüdes kirjeldada seda, mida maal otsesemal viisil näitab. Ei midagi sellist esine enam tema tööde alakirjades. Lapidaarne selgus, suuremasse lõiku lõõmise selgus ka nendes: *Suur maal I, II, III; Keskmine maal I, II, III; Neljas osas I ja Üks osa I* ja nii edasi ja edasi. Mitte ainult et maalid on nii tähistatud, ka litograafiad on selliselt märgistatud. Nii need olid, terve sein ja suur seinatäis, kus siis suurelt maalimine maalides ja suurelt joonistamine graafikas on neid tõstnud päris suureks.

Monumentaalne on kahepalgeline, seda võib näha lähedalt ja seda võib vaadata kaugelt, pealegi peab kunst olema rohkem kui ainult vorm, nagu kunst peab olema rohkem kui ainult sisu ja teema: ühtevalamine on vist see raskeim osa. Et vorm ei jääks tühjaks ja sisu ei valguks laiali. Ei sugugi mitte väike ülesanne, pigemini raske, ülesandena ja tegelikult tegemise kohustusena.

Karin Teksal-Deeks'i tööd on hoopiski teisest maailmast. Eelkõige huvitab teda värv, selle toonid ja alatoonid. Nende valitsemises on ta päris suveräänne ja nii mõjuvad tema tööd vaiksuse tugevuse ja iseseisvusega. Enamus töödest on graafika, siis veel need viis vesivärvides miniatuuri. Lüüriline anne – vähemalt selle näituse ulatuses. Ja üllatavalt tugev anne. Sellisel näitusel, kus ühe esitaja tööd on juba mõõdult õige suured, teisel nendega võrreldes päris miniatuurid, on viimasele ärakadumise oht ju õige suur. Kuid ükski Teksali töödest ei kippunud kaduma, kahvatuma, ilmetuks vajuma. Kõik elasid oma elu, sedasi vaikselt jõudsa nõudlikkusega, mida väline ümbrus ei häiri ja ei saagi häirida. See oli rohkem kui hea.

Kõik tema tööd tundusid olema teadlikult isikliku aktsendiga märkamised eelkõige sellest, mida ei ole, aga siiski on, nagu *Kapsapuu* ja *Roos-suudlus* – ja sellest, mis on, kuigi see ei pruugi nii olla. Nagu see *Rahulik galaktika*, sest kes teab, mis on rahu, kuigi galaktika on kõigile hästi teada.

Vesivärvides on ta vett ja värvi isemoodi jaganud ja valitsetanud: isegi imelik ütelda, et nendes värv voolab ja vesi seisab paigal. Ettekujutuses oleks ümberpöörduvalt nagu tavalisem ja üldisem kasutamiskiis, kuid oma vaikselt ja jonnakalt tasasel ajamisel ei taha tema tavalisest eriti lugu pidada.

Kokkuvõttes seda, et miniatuursest on tehtud maailm, erinevate ütlemitestega erinevates töödes. Ja ütelda tal on, ka siis kui see on *Ilma tiitlita* graafiline leht, või *Kollane mask*, ja siis eriti see, just see – *Indiaanlase pintsel*, graafiline leht segatehnikas. Et nii ütelda võib ja saab graafiliselt, ehmatab ja rõõmustab ühel hobil. Siht on selge, sihtimine on selge ja tabamine on selge. Nii vähe on kunstides töid, mis vaatlemist nii teravalt tabavad, otse silmade vahele nii-ütelda, ja nendest vähestest oli siin vaatamiseks välja pandud.

Kuid vaataja on alati teisejärguline ja tegija alati esmajärguline tegur, sest kui tegija ei tee, siis ei ole ka vaatamisel suuremat mõtet. Tabamus seega: sellel näitusel oli vaatamiseks tegemine igatpidi ja igas mõõdus kindlasti olemas, sellest siis, et mäletamises püsima jäi.

Vello
Salo

Järgnevad näited ei ole välja mõeldud, vaid valimik viimase kolme aasta jooksul kõnes ja kirjas (ka trükis!) kohatud angliismidest. Osa neist sobib otse „ajude gümnaastikana“ keelehuvilistele.

Kontrollige oma keeleoskust kolme küsimusega iga näite kohta: 1) missugune ingliskeelne sõna või väljendus on antud juhul mängus? 2) kuidas saaks lausest aru ainult eesti keelt valdav isik? 3) kuidas kõlaks lause „korralikus“ eesti keeles? Vajaduse korral otsige abi allpool antud viidetest. Kui kellelgi leidub veel huvitavaid angliisme: täiendused on teretulnud!

1. (Telefonis:) Oodake üks minut! Mis on Teie esimene nimi?
2. Kas Sina jooksid tööst välja?
3. Aastane omavalitsuse loendus algab järgmisel nädalal.
4. Mary tampis tema tissid sinki.
5. See ei ole siin mitte punkt, vaid hoopis kõrvaline asi.
6. Hani, pane pardi kleit selga!
7. Lektor selgitas kõvapuu lõigete, lehelõigete ja juurelõigete tegemist mitmesuguste taimede juures.
8. Minu püksi-voolikutel on jooksud.
9. Ma jäin suhkrust lühikeseks.
10. Isa tahtis paberit lugeda, aga ema pani tule välja.
11. 198 registreeritud kirja ei jõudnud kunagi Riiga.
12. Rahvarõiva õhtupoolik taotleb rahva kunstipära säästmist.

1. Oodake vähe: mis on Teie eesnimi? 2. To run out of. 3. Vrd. nõud valamusse. To dump, her, dishes, sink. 5. The point. 6. Honey; party. 7. Hardwood cuttings jne (aladusi). 8. Party hose; rns. 9. Short of. 10. (News)paper; to put the light out. 11. Registered = tähtitud. 12. To save; vrd. säilitama.

Fanny
Sivers

Käesoleva aasta mai algul leidis Pariisis aset äsjaloodud Rahvusvahelise Uurjategrupi esimene töökoosolek, mil arutati ruumi strukturatsiooni ida-balti aladel kõneldavates keeltes nagu Soome-Lapist Poolani, Põhja-Vene murded jne.

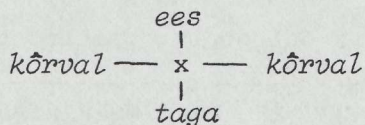
Selle grupi tööprogrammi teostamiseks on vaja mitme aasta intensiivset uurimist, kuid tulemused võivad olla üsna üllatavad ja ka pakkuda mõndagi uut meie keeleõpetusele.

Kuidas näiteks väljendada kõige lihtsamaid ruumisuhteid?

Oma kodukeele kõnelejal sellist küsimust harilikult ei esine. Aga kui tuleb tõlkida ühest keelest teise ja „ümbertõlkida“ mingi antud asend, siis selgub äkki, et iga rahvas tunnetab seisust ja liikumist ruumis isemoodi. Eesti *laua all* ja *laua alla* on prantsuse ja inglise keeles sama – *sous la table* ja *under the table*. Ainult tervikliku väljendi raamides saab siin selgust.

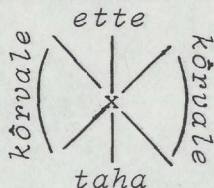
Aga enne kui hakata mitmesuguseid erinevaid keeli omavahel võrdlema, oleks kasulik koostada ühe antud keele ruumiline skeem, mille najal võiks siis vaadelda teistes keeltes esinevate väljendite süsteemi.

Algame näiteks rõht- (horisontaal-) teljega. Sellel esinevad esemed ja olevused võivad seista millegi *ees*, *taga* või *kõrval*. Liikumise puhul tarvitatakse dünaamilisi vorme: *eest* ja *ette*, *tagant* ja *taha*, *kõrvalt* ja *kõrvale*. Kõik need vormid võib asetada pidepunkti suhtes samasse skeemi:

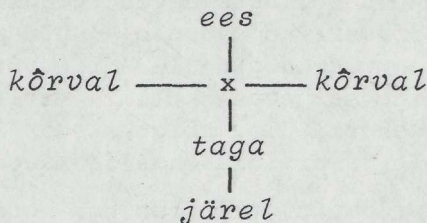
Väljend *kõrval* näib esialgsel vaatlusel olevat eelnevast kolmest postpositsioonist-adverbist kõige täpsema ja piiratuma tähendusega: *puu kasvab maja kõrval* ja on sellele arvatavasti päris ligidal, sest muidu ehk ütlesime kuidagi teisiti, *maja juures* või *maja lähedal*. Ruum *maja ees* näib olevat kõikuva väärtusega, ja ala *maja taga* paistab veelgi ebamäärasem.

Kuid dünaamiliste vormide uurimine lõhub varsti selle algsest ristikujulise skeemi. Ütlused nagu *tõukas (eest) kõrvale* ja *astus teelt kõrvale* ei osuta mingile kindlale transversaalasendile, vaid märgivad ainult „kõrvale kaldumist“ oletatavalt pikkuseteljelt. *Ees* ja *taga* võivad olla suhteliselt ligidal või kaugemal – *eemal* ja *taamal* – kuid nad jäävad siiski enamvähem samale joonele, kuna *kõrvale* suundumine teostub laial ja raskesti piiritletaval alal. *Kõrvalseisja* ei tarvitse ka kellegi või millegi *kõrval* seista, vaid väljaspool antud oluderingi. Graafiliselt võiksime neid suhteid umbes sellisena kujutada:

Kui nüüd aga pidepunkt ise liikuma hakkab, mis siis saab?

Ütleme näiteks, et *peremees kõnnib põlluteel* ja *koer jookseb ees* või *kõrval* või ...*järel*. Muidugi ka *taga*, aga nende kahe viimase adverbi puhul peaks katsuma siiski vahet teha. Mõni keeletarvitaja-informaator leiab, et need kaks sõna on samaväärsed, teine jälle väidab, et *taga* on sel puhul *kannul* ja väga ligidal, peaaegu koon kannas kinni, kuna *järele* jooksmine sünnib pikema vahemaa tagant! Nõnda võiksime uuesti joonistada esimese ristikujule skeemi, mille üks haru pikeneks ühe uue mõiste võrra:

Muidugi ei ole sellega veel kogu rõhtpind ja tema analüüs eesti keeles „ära seletatud“. Tuleks veel arvestada adverbiaalseid väljendeid nagu *risti, põiki, läbi* jt., millest mitmed võivad ka esineda vertikaalselt ning sellega panna kahtluse alla algse hüpoteetilise jaotuse rõht- ja püstloodilise vahel.

Igatahes võiks soovitada niisugust analüüsi ka keeleõppimisel, sest selliste konkreetsete „maalähedaste“ arutluste abil jääks võimalolla mõnigi postpositatsioon ja adverb kiiremini ja kindlmini pähe.

„KÄOKIRI“

„Collage“: *Käokiri*

Seaded tegi ja juhatab Aarne Vahuri.

Lea Gabral, Katrin Mägi, Maire Eliste,

Ole Valgma, Tauno Vahter, Uno Loop.

Tallinn / Riia 1978, rbl. 2.15

Endel
Loo

Kolm heliplaati. Ja iga plaadiga paremaks. Lausa naudingurõõmust võib seda nentida. Juba „Collage'i“ eelmine plaat *Kadriko* (1972) oli sisukaks uudiseks (vt. AK 5/78:24j). Seal toimus suunavõtt: rahvamuusika. Sellele on jäädud truuks — 12 rahvalaulu võimalikult autentsel kujul ka sellel plaadil.

Tõsi, ilme on muutunud. Kuus aastat tagasi domineerisid Aarne Vahuri seadeis džässilikud jooned — nüüd aga kaldub töötluse üldpilt enam pop-muusika pinnale. Siin võib nuriseda dünaamiliste lahenduste sarnasuse kallal, viriseda vokaalse-instrumentaalse jõuvahekorra üle, tõigaks aga jääb: *Käokiri* on kirja pandud maitsekalt ja professionaalse käega.

Siin pole puudu rõõmust, uljusest ega hoost. Me õpime armastama eesti rahvalaulu kordumislihtsust, leiame uuesti usu oma rahvamuusika värvikusse. Tunneme mõnu skandeerimisest. Ka eilse päeva tõrksale tehakse selgeks, et meie rahvalaul pole kurb.

Tubliks tujuloojaks on plaadil muidugi ka juba mõnda aega populaarsust nautinud instrumentaal-ansambel „Apelsin” (juht Tõnu Aare), kellelt on saade. Samuti lisavad improvisoonikat kirrust soolopillid: flööt, suupill, viiul, tromboon, sopransaksofon ja orel. Koos lauljatega on see küllaltki arvukas koosseis. Võiks karta kesisemaid tulemusi. Ometi on plaati kuulates ilmne, et lauljate-mängijate head koostööd vormis teoõhin ja tööroh.

Omamoodi uudiseks seekordses salvestuses on loodushäälte taust kahes palas: *Kodu kaugel* ja *Õhtu ilu*. Mõlemal juhul on algus ja lõpp loodustausta kanda. Seda enam tuleb hinnata lahenduste delikaatsust, vokaal- ja instrumentaalosade liitumissujuvustliikumiskindlust ja heliteostuste puhtust.

Teisalt jälle õpetab *Käokiri* – ka juhukuulajat – nautima eesti rahvaviisidele omaseid iseärasusi: skandeerimist, eeslauljale järgneva ansambli poolelt sõnalt sissetulekut ja mõnda muudki. Võrratu naudinguga näiteks saame selles osas laulus *Kohus koju minna*, kus meeshäälte vaheliti-ülakuti-ütlemisse tekib tunne, et oled kusagil laulu ja kõne vahemal. Aga ka dünaamikas *Loomine* on heaks näiteks.

Paelub kindlasti ka „Collage'i” rütm. Selle vastu ei patustata. Kord võib see rahutult, rutakalt (*Suur tamm*), siis pidevuses, julgetes sisselöökides (*Mets neiude vahel*) ja eriti meisterlikus vaheldusrikkuses nimilaulus *Käokiri*. Viimases sulab ühtseks tervikuks meeshäälte jõulisus, naishäälte kirkus ning ülimalt nauditav saate värviküllus kogu laulu vaimukas matkimises. Pidevalt lummutab meid siin meeshäälte taustakaja „Kuku, ku-ku, ku-ku...” Šveitsi käokella lõpulöökides avastame naerulisui „Apelsini” üldtuntud parodeerivat stiili. Ülevise? Ei usu. Lihtsalt nimme ja lusti pärast tehtud.

Ebaõnnestumisi? Pettumusi? Mulle kaks. *Laula kuni elad* „suupillitaust” – nagu käärilõige Metsiku Lääne lasteraamatust. Samuti kommertsiaalselt sillerdab *Hällilaul*, mis ukerdab iseloomutus mesimagusas enesenaudingus ja ei saagi jalgu alla. Lisaks võib pealiskaudne kuulaja kiruda mõnes laulus „monotoonsust” – *Joodiku kojukutses* näiteks. Pole põhjust. Siin tuleb pigem siunata kuulaja pinnalisust. Meenutagem: ka avastusrõõm ei saabu vaevata.

(Järg lk. 31)

KAUDU MU VAEVAKASKEDE

28

KAUDU MU VAEVAKASKEDE

Paul - Eerik Rummo

ILO-KATRYN MAIMETS

The musical score is written in treble clef with a 4/4 time signature. It consists of six staves of music, each with a line of lyrics underneath. Chord symbols (C, F, G, Am) are placed above the notes to indicate the harmonic structure. The lyrics are in Estonian.

Tu-le ik - ka mu röö - mu - de juur - de

kaudu mu vae - va - kas - ke - de. Kui kruu - sa - tee

kraasib - ki tal - du tu - le ik - ka mu röö - mu - de juur - de.

Eile olin ma laps Siis o - li see liht - ne

nägin naeru ja röömsat meelt ja hõõvel - da - tud teid.

Tä - na sün - dis päi - ke nagu ei - le - gi a - ga mina olin

suure-maks saa - nud. Naeru var-jus näen nut - tu,
 kindla meele ta-ga kõhklust. Hom-me saab minust laps
 nüüd po-le see liht-ne. Tahan nä-ha nu -
 -tu varjus nae-ru ta-ga kõhklus-te kindlat meelt,
 Kui kruu-sa-tee kraasib-ki tal-du tu-le ik-ka mu
 röömu-de juur-de. Tu-le ik-ka mu röö-mu-de juur-de
 kaudu mu vae - va - kas - - ke - de.

Tule ikka mu rõõmude juurde
kaudu mu vaevakaskede

Come groove with me baby
through my hassles

Kui kruusatee kraasibki taldu
tule ikka mu rõõmude juurde

When the road gets rough
come groove with me baby

Eile olin ma laps
siis oli see lihtne

Yesterday I was a kid
it was so easy, brother

Nägin naeru ja rõõmsat meelt
ja hõõveldatud teid

I saw peace and good vibrations
and open roads

Täna sündis päike nagu eilegi
aga mina olin suuremaks saanud

The sun showed up today like yesterday
but I'm a big boy now

Naeru varjus näen nuttu
kindla meelega taga kõhklust

Through laughs I see tears
behind cool I see hangups

Homme saab minust laps
nüüd pole see lihtne

Tomorrow I'll be a kid
no more a gas

Tahan näha nutu varjus naeru
taga kõhkluste kindlat meelt

Behind tears I wanna see beautiful people
love behind hangups

Kui kruusatee kraasibki taldu
tule ikka mu rõõmude juurde

When the road gets rough
come groove with me baby

Tule ikka mu rõõmude juurde
kaudu mu vaevakaskede

Come groove with me baby
through my hassles

1969 (müi tõlkering)

Ülejäänud lauludest on *Memme vaev* soe näide meeshäälte hellusest ja *Blues-polka* õige lõpulugu, millest õhkub ehtsat külapellilikku innukust.

Käokirja kannab kõige muu hea kõrval tugev ütlemitihedus. Kuu-
laja hoitakse naudingupinges. Ja sekka jagatakse meelisüllatusi
kamaluga. Väliseestlasest noorele — ja ka vanale — on see-
kordne salvestus seni parimaks eesti rahvalaulu suupärastamisel.
Peab ütlema koos Uno Naissooga: „*Käokiri* on tubli samm edasi!”

Tehniliselt võib ju hellitatud väliseestlane alati soovida pa-
remat. Hoolimata Tallinna Helistuudio pingutustest on stereo-
fooniline saavutus pinnaline eriti kõlarite juures, plaadi
omakahin eksitav (lindile võtmisel näiteks). Siiski on käidud
pikk tee esiplaadist siiani. Ka Riia plaadivabrik „Meloodia”
saab ilmselt juba paremat materjali — plaat kannatab nüüd tee-
mantnõela välja. Kui ainult plaadi lõppsoone ka kuidagi nii
sügavaks saaks, et nõel plaadisildile kirjutama ei pääseks!

Käokiri on igati meeleolukas kujunduskuues, eriti esiküljel.
Kahju, et siiani veel inglise keele teksti kohmakusest pole
üle saadud. Viimasest on eriti „heaks” näiteks „Collage'i” esi-
plaadi ingliskeelne versioon (müügil ka Torontos — Ukrainaska
Knyha) — loed ja ahastad. Isegi eestlaste nimed tundmatuseni
moonutatud, tänu „otsetõlkele” vene keelest.

Kahju ka, et laulutekste kaasas pole. Tekib tuju kaasa laulda,
aga teksti selgusest on salvestuses sageli nappus. Nii heli-
tehnik kui ka helirežissöör peavad siin veel omajagu pingutama.
Tervitatav seevastu, et on ära märgitud iga laulu päritolu-
kodunurk.

Heliplaat *Käokiri* kuulub kahtlemata iga eesti pere helisalve.

White
Tale
WMM

ÜHEL KESKMISEL VÄIKEKODANLASEL on niisugune tunne, et iga kät-tejuhtuvat kuju ajaloo, piibliloost ja muinasloost ei tohi niisama lausa kinni krabada ja kirjanduslikult ära kasutada. Niisuguse triki eest võib naha peale saada.

Kõik erandid on aga lubatud kirjanikele, luuletajatele ja luis-kajatele. Kui kirjanik on usumees, siis võib ta piibli kuju-dega üsna vabalt ümber käia – teised usumehed ei pane talle pahaks. Kui aga kirjanik on eesti mees, siis võib ta Kalevipo-jaga nalja teha – jälle tuleb puhtalt läbi. Niiviisi on usklik eesti mees Aarand Roos täiesti õigustatud ilukirjanduslikult jutlustama juutide kuningast Jeesusest ja eestlaste kuningast Kalevipojast. Fantaasiapiltides on lubatud segi lüüa ajaloo-lised isikud muinasjutu-kujudega, müüdid tõestisündinud lugu-dega ja kiviaeg aatomiajastuga. Igasugu tabud ja realiteetid varisevad, kui luulehobu raiub eest ja takka üles.

NIISUGUSTE LUGUDE KIRJUTAMISEL ei nõuta autorilt dokumente ega tõendeid kirjeldatud sündmuste tõepära, ostetud kaupade turu-hinna ega tegelaste juuksevärvi kohta. Tal on oma andmed – ta kasutab neid. Aga mõnel teisel mehel on hoopis teistsugused.

KALEVIPOEG EI LÄINUD Jeruusalemma mitte vaese umbkeelse töö-otsijana, vaid ühe jõuka iseseisva riigi kuningana. Tal oli kaasas suur saatkond tõlke, diplomaate ja ihukaitsjaid ning pool Tartu rahuga Venemaalt saadud kullast (seitse ja pool mil-jonit kuldrubla). Ta otsis kohe üles Ain Kalmuse *Prohvetis* kirjeldatud pühad lõbumajad ja alustas metsikuid orgiaid temp-lihooradega.

EI SAA JÄTTA MÄRKIMATA piinlikku vahejuhtumit. Kalevipoja mas-seerimisel ja salvimisel avastasid preestrid, et ta on ümber lõikamata. Jeruusalemma vannutatud lõikajad olid juba kohal, kui asi lahendati vähem valusa operatsiooniga: aadrilaskmisega Kalevipoja rahakotile, missugune lõikus juutidelegi rohkem näis meeldivat.

Kalevipoja Jeruusalemmas viibimine oli niisugune möll ja pidu, et selle ees kahvatavad kõik kuningas Salomoni ja Taaveti armu- ja haaremiseiklused. Päevad kadusid lennates, kuld vee-res, viin volas ja templineitsitele seati sisse töövahetused. Et juutide vanades kirjades ei leidu ridagi Põhjala kangelaste vägitegudest, seda põhjustab selge kadetus.

MÖLLU-AASTA JOOKSUL tuli kodumaalt kolm käskjalga vahutavatel hobustel pakilise sõnumiga: „Kalev, tule koju: vaenlane on maal!” Kalevipoeg oli juua täis nagu Henrik Visnapuu oma Issandaga jorisedes, laskis virgatsitele viinad-naised ette tuua ja pidu käis edasi.

RAHA POOLEST OLEKS KALEVIPOEG Jeruusalemmas võinud veeta veel mitu aastat, kuid vahele astusid roomlased sisepoliitilistel põhjustel. Kogu templi naispersonal oli eksklusiivselt eestlastele reserveeritud ja rahuldamata päriselanike protest – teadagi riigivõimu vastu – hakkas Rooma okupatsioonirežiimi närvidele. Kalevipojale tehti korraldus kolme päeva jooksul kaduda, kui ta ei soovi, et tema mehelikkused söödetakse Jeruusalemma kassidele.

*

JUUTIDE KUNINGA KÜLASKÄIK TALLINNA on minu andmetel toimunud ka täiesti erinevalt. Kõigepealt ei käinud ta üldse mitte Tallinnas, sest see asutati üle 1000 aasta hiljem. Juutide kuninga ajal asus seal eestlaste aolinn Kalevilinn, tolleaegses keeles Kalevanlinna. Venelased nimetasid seda Kolõvan – pealinn (*kolõva* – pea ehk kolu). Et nad olid nõnda nime esimese otsa ära narrinud, siis võtsid ojamaalased, svealased ning rootsid tarvitusele tagumise otsa – Linna. Kuna see asus neemel, siis Lindanäs ehk Linnanina.

KALEVANLINNA OLI JUUTIDE KUNINGA AJAL tähtis Põhjala vaimuelu-, kunsti- ja ärikeskus. Ehtesepad ja pistemaakrid tootsid ehi-seid, mida „Kalevala-koru” nime all turustati Soomes. Soola, rauda, relvi ja luksuskaupu veeti sisse oma maa jaoks ja transiitkaubana Venemaale toimetamiseks. Vili, vaha, mesi ja karusnahad Põhja-Euroopast läksid ekspordina välja Linnaneeme sadamast. Niisugusesse vägevasse linna sattus Petlemmas sündinud puusepp – muudkui võta kirves ja lood ning hakka maju üles raiuma.

TA POLNUD JUST TÖÖPÕLGUR, aga ega ta tööd väga ei armastanud, kui muidu läbi sai. Nii sattus ta kontakti inimestega, kes tegelesid puhtamate asjadega. Eestlased olid sel ajal hingede-usulised. Nad arvasid, et igal olendil ja esemel on oma hing ja et inimese käekäik oleneb tema suhetest ümbruse hingedega.

KÕIKVÕIMAS DIKTAATOR-JUMAL ei olnud veel jõudnud Põhjalasse. Räägiti, et lõunas olevat niisugune olemas — seda kinnitasid kõik, kes sealt tulid. Olevat kasulik mitut kanti, sest säästab aega ja raha: ainult üks keda paluda, üks kellele ohverdada ja ainus, keda karta.

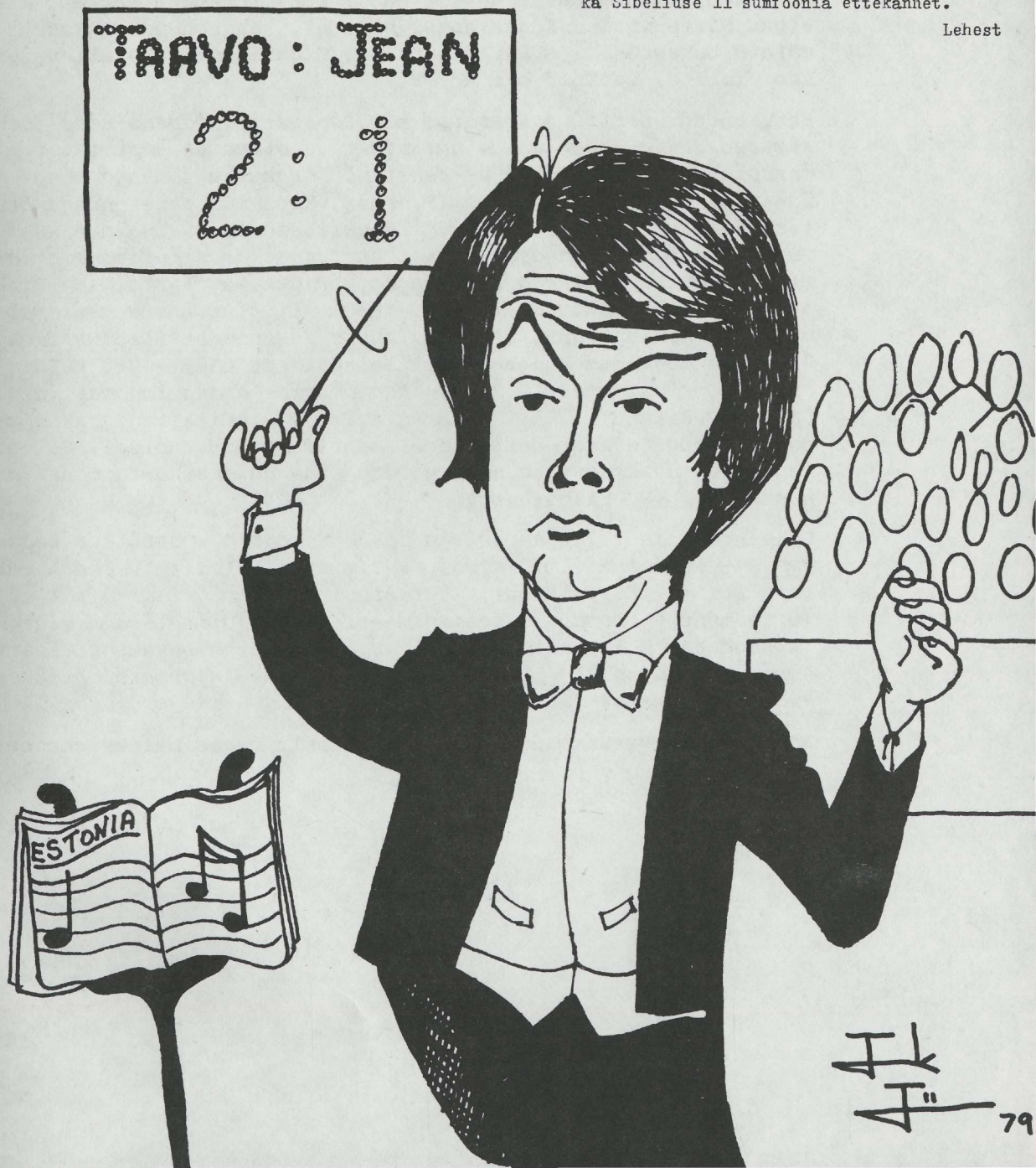
HÄDALISED, KES ISE EI OSANUD hingedega ühendust leida, käisid tarkade, teadjate ja nõidade nõul. Nende kojad asusid Hundikuristikus ja Lasnamäe paekalda all, kus tervisevee-allikad kaljuseinast välja purskasid. Nõidadel oli koguni oma koolituskeskus — midagi usuteaduse instituudi taolist. Õpetati loitsimist ja liturgiat, salasõnu, lovesse langemist viirukisuitsu ja sookailujoogi ning tantsu rammestuses, maarohtudega arstimist ja ennustamist ilmanähtuste järgi.

KALEVANLINNA TARKADE JUURDE SEADIS juutide kuningas oma sammud ja jäi sinna aastateks õpilasena ja abilisena. Seal oli palju uskumatut, imetlusväärset ja tugevat. Põhjala usk tegi inimesed ja rahvad raudseks — nad talusid ristimist, orjastamist, sõdu, katkuseid ja vaeva — ikka elasid edasi! Lõunas kadusid samal ajal rahvad ja kultuurid nagu kärbsenust merre.

MINU ANDMETE KOHASELT LOOBUS juutide kuningas koju tagasi mine-
mast — kuuldused rääkisid, et ta rahvas olevat maailma laiali jooksnud äri tegema. Viimati olevat teda nähtud Sakala Lembitu kõrval Pala lahingus, ihuarst, veresulgeja või midagi taolist. Olevat langenud koos. Kui Riia toomkiriku varemete juures tehti kanalisatsioonitööd, siis leiti kelder kahe pealuuga. Üks paks ja lame, tugeva lõualuuga — tüüpiline semiidi kolju, teine väiksem ja nõrgem, põhjarassi kuuluv. Alul arvasid teadlased, et väiksem on Lembitu pealuu 25-aastaselt, suurem aga sellest ajast, kui ta lahingus langes. Nüüd arvatakse, et suurem kuulub juutide kuningale. Usu või ära usu!

Taavo Virkhaus juhatab 5.10.1978 Tallinnas oma I sümfoonia ja viiulikontserdi, edasi ka Sibeliuse II sümfoonia ettekannet.

Lehest

ETTK 78

Tänavune Eesti Teaduslik-Tehniline Konverents toimus 4.11.78 University of Maryland Adult Education Center'i ruumes, osavõtjaid veerandsada. Tegemist on 7. konverentsiga sarjas, mis algas Kiirarvutite Konverentsi nime all ning on varem koos käinud Lakewoodis ja Philadelphias. Organiseerijaks oli varem Leo Ormiste, seekord oli Agu Ets.

Ettekanded: *Eestis toimetatud kõrgtäpsus- ja täpsus-nivelleerimised 1816 - 1943. Nende nullpunktide olenevus keskmisest merepinna kõrgusest seoses Eesti põhjaranniku tõusuga ning Tallinna sadama vajumisega* (P. Kaur, koos lühiettekandega *Eestis püstitamisel olevate olümpia-ehitiste seisukindluse küsimus, arvestades pinnase omadusi ehituspaikades*); *Varane ameerika tehnoloogia areng tolleaegse kirjanduse taustal* (E. Rink, autori bibliograafiaga kuni a. 1830); *Statistiliste näitajate menetlus konjunktuurilises analüüsis* (ekonomeetrilisi andmeid Ameerika majandus-konjunktuuri lainelisest olemusest, F.Tamm); *Uus info-sõnaraamat* (H.Rink); *Maamõõtmise areng Kanadas ja USA-s* (V.Raiend); *Tühjus* (saavutamise meetoditest ja rakendusest, rõhuga elektrooniliste elementide moodustamisel, J.Toots); *Neutrinod päikesest ja supernovade ning galaktika-tuumade lähiskonnast* (R. Silberberg).

Lühiettekanded: *Väliskeskkond ja tehismaailm sportlikus tegevuses - üldistusi, mälestusi, küsimusi* (L.Ormiste); *Eesti rahvapillidest* (E. Valdsaar); *Varastest eesti bibliograafiatest* (U.Teemant); *Looma- ja taimenimesid eesti ja inglise keeles* (K. Soosaar); *10 aastat AABS-i* (H. Valdsaar); *Lakewoodi Eesti Arhiiv* (E. Luebik); *"Eesti Sport Paguluses Informatsioonikeskuse" tegevusest* (L.Lääne).

Järgmine konverents toimuks kavakohaselt samas paigas oktoobris 1979.

Toim.
saadet

Ivar Ivask, *Elukogu*. Valitud luuletused 1958 - 1978. Kaas ja si-
seillustratsioonid: autori sulejoonistused (1978). EKKO, Lund
1978, 319 lk., 15 x 23, br. Trükiarv 800.

Ivar Ivask, *Kaksi runosarjaa*. Ajakirjas *Parnasso* 1/78:6 - 11.
Tõlkinud Kai Laitinen, Veikko Kuitunen ja Pirkko Huurto.

Mana 43/76, 17. ak., 96 lk. Hind US \$ 8.75, rkr. 40.

Mana 44/77, 18. ak., 90 lk. Hind US \$ 8.75, rkr. 40.

Baltic Material in the University of Toronto Library. Second
Edition. A Bibliography compiled by Emilija Ziplans, Vida
Mockus, Betty McKinstry, Elvi Aer. Toronto, University of To-
ronto Press, 1978. 267 lk. (1. tr. aastal 1972 tõi 125 lk.)
Br. \$ 8.- (pluss postikulud. Tellimised Kanadas: E.E.Ziplans,
7 Jackes Ave, Apt. 1106, Toronto, Ont. M4T 1E3. USA: Estonian
Learned Society in America, c/o Tõnu Parming, Dept. of Sociolo-
gy, University of Maryland, College Park, Md. 20742).

Kuidas Tallinn nime sai. Miks Tallinn kunagi valmis ei saa.
Tekst ja illustratsioonid: Heino Jõe. Toronto Eesti Seltsi las-
teaia väljaanne 1978. 22 x 29, 24 lk. \$ 3.-

Jaan Eilart, *Lahemaa rahvuspark*. Valgus, Tallinn 1977, 9 lk.,
43 kop. Lisa: rahvusparki värviline skeem-kaart, 60 x 76. Trü-
kiarv 50 000.

Journal of baltic studies, Vol. IX, No. 1, Spring 1978: 1 - 96.
(32 - 49: Endel Kõks, *Michel Sittow: A Painter from Tallinn*.)

Journal of baltic studies, Vol. IX, No. 2, Summer 1978: 97 - 192.
(155 - 163: Henry Ratnieks, *Baltic Oil Shale*. 164 - 176: Endel-
Jakob Kolde, *Structural Integration of the Baltic Economies
into the Soviet System*.)

noorteleht 8 Austraalia eesti noorte häälekandja. Sept. 1978.

AABS NEWSLETTER. Vol. II, No. 2, May 1978; 3, August 1978; 4,
November 1978.

Rahvuslik Kontakt nr. 3 (79) 1978. 40 lk.

Sillas. E.Liit Kanadas bulletin. Nr. 4(9)/78:16; nr. 1(10),
sügis 1978:14.

B.E.O. Bulletin. 13. ak., nr. 131, 132, 133, 134, 135, 136
(juuni 1978 - jaanuar 1979).

Raamatu-
riiul

Eduard Ole. Monograafia. Tekst: Arvo Mägi. Eesti Kultuuri Koon-
dise (Box 657, S - 101 29 Stockholm) kirjastus, Stockholm 1978.
24 must-valget ja 46 värvilist reproduktsiooni, 16 joonistust
tekstis. Br. rkr. 150, kt. 160, pluss käibemaks ja porto.

Kaljo Põllu, *Kodalased*. 13 reproduktsiooni. Eessõna: Ene Asu-
Õunas ja Ago Künnap. Tekst: Jaan Kaplinski. Kunst, Tallinn
1978. Trükiarv 6 000. 21,5 x 28, 1 rbl.

Aivo Lõhmus, *Pramaames*. Luuletusi 1973 - 1976. Eesti Raamat,
Tallinn 1978. 84 lk., 15 kop.

Ene Mihkelson, *Selle talve laused*. (Luuletusi.) Eesti Raamat,
Tallinn 1978. 100 lk., 25 kop.

Liber annalis Instituti Baltici. Acta Baltica XVI, 1976. König-
stein in Taunus, 1977. 290 lk., br. DM 23.90.

Acta Baltica XVII, 1977. Königstein, 1978. 255 lk., br. DM 26.

Henno Meriste, *Sõnamerel seilates*. (Keeleainelisi kirjutisi
1958 - 1977.) Valgus, Tallinn 1978. 208 lk., trükiarv 5 000.
50 kop.

Jaak Põldmäe, *Eesti värsiõpetus*. Monograafia. Eesti Raamat,
Tallinn 1978. 288 lk., trükitud 3 000 eks. Rbl. 1.10.

Eduard Männik, *Jänese poeg To-Too*. (Lastejutt, ilmus a. 1935
Aadi Virgese varjunime all.) Ill. Maret Kernumees. E. Raamat,
Tallinn 1978. 56 lk., trükiarv 70 000. 20 kop.

Robert Vaidlo, *Kessu*. Ill. Avo Pistik. Koolieelikutele ja noo-
remale koolieale. ER, Tallinn 1978. 46 lk., 20 kop.

Elar Kuus, *Memme musi*. Ill. Kaisa Puustak. ER, Tallinn 1978.
26 lk., 20 x 25, trükiarv 80 000, 15 kop.

Helvi Jürisson, *Igatihel oma pesa*. Luuletusi lastele. Ill. Nai-
ma Neidre. Nooremale koolieale. ER, Tallinn 1978:64, 35 kop.
Trükiarv 40 000.

A.H. Tammsaare, *Vargamäe lapsed*. Ill. Asta Vender. Nooremale
koolieale. ER, Tallinn 1978. 58 lk., 40 000 eks., 10 kop.